

Grundlovsbeskyttelsen tager navnlig sigte på indgreb fra regeringens og Folketingets side, men beskytter også mod tvungen forflyttelse, der måtte blive besluttet af landsrets- og byretspræsidenterne, af en administrerende dommer eller af andre inden for domstolene, jf. herved Retsplejerådets betænkning nr. 1299/1995 om en rejsedommerordning side 20.

Ifølge artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention har enhver ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der er oprettet ved lov, når der skal træffes afgørelse enten i en strid om den pågældendes borgerlige rettigheder og forpligtelser eller angående en mod ham eller hende rettet anklage for en forbrydelse.

Dommere kan kun afsættes ved dom afsagt af Den Særlige Klageret og kun i tilfælde af alvorlige disciplinære forseelser eller i tilfælde, hvor en dommer lider af vedvarende åndelig eller legemlig svaghed. Administrativ afsked og forflyttelse mod den pågældendes vilje kan kun ske som led i en omordning af domstolene. En dommer, der er fyldt 65 år, kan dog afskediges administrativt under forudsætning af, at der ikke sker indtægtstab før det tidspunkt, hvor den pågældende skulle være afskediget på grund af alder (70 år).

Bestemmelsen i grundlovens § 64, 1. pkt., om den funktionelle uafhængighed antages også at gælde for ikke-udnævnte dommere. Bestemmelsen i grundlovens § 64, 2. pkt., om den personlige uafhængighed gælder derimod kun for udnævnte dommere. Ikke-udnævnte dommere (justitssekretærer, retsassessorer, dommerfuldmægtige samt midlertidigt beskikkede dommere) er i stedet beskyttet af retsplejelovens regler om det såkaldte ansættelsesværn, jf. retsplejelovens § 54.

Ansættelsesværnet indebærer, at ikke-udnævnte dommere – uden for tilfælde af omordning af domstolene henholdsvis afsked efter det fyldte 65. år uden tab af indtægter indtil pensionsalderen (70 år) – kun kan afskediges på grund af uegnethed eller sygdom og kun kan forflyttes, såfremt ændringen af tjenestested er begrundet i uegnethed eller sygdom eller i uddannelsesmæssige hensyn eller i hensynet til en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse inden for domstolene.

2.2. Lovforslagets udformning

2.2.1. Ændring af retskredsstrukturen

2.2.1.1. Domstolenes Strukturkommission blev nedsat i 1998 med den hovedopgave at gennemgå og vurdere den gældende byretsstruktur og behovet for at

ændre strukturen. Strukturkommissionens overvejelser findes i betænkning nr. 1398/2001.

Kommissionen har taget udgangspunkt i, at domstolenes fremtidige opgaver var (og fortsat er) under overvejelse i forskellige sammenhænge, herunder navnlig i Retsplejerådet. Mens disse andre udvalg behandler spørgsmål om, *hvordan domstolenes opgaver bør løses*, har det været Domstolenes Strukturkommissions opgave at gennemgå og vurdere de *struktur-mæssige* forhold med henblik på at sikre, at byretterne vil kunne opfylde de krav, der bliver stillet til dem fremover.

Retsplejerådet har i betænkning nr. 1401/2001 foreslået, at byretterne skal være den almindelige førsteinstans i civile sager, jf. pkt. 3.2 nedenfor. Forslaget har bl.a. som en forudsætning, at der skabes mulighed for at behandle civile sager kollegialt, dvs. med flere juridiske dommere, jf. pkt. 4.2.1 nedenfor. Retsplejerådet lægger endvidere bl.a. op til, at der skal være mulighed for en vis specialisering af dommerne ved de enkelte byretter, jf. pkt. 4.2.3 nedenfor.

Et flertal i Retsplejerådet har endvidere i betænkning nr. 1352/1998 foreslået, at nævningsager fremover bliver behandlet ved byretterne som første instans, således at der bliver mulighed for at behandle skyldsspørgsmålet i to instanser i disse sager, jf. pkt. 9.3 nedenfor.

Ud over at henvise til disse forslag og overvejelser anfører Domstolenes Strukturkommission endvidere, at udviklingen på det retlige område vil medføre nye faglige udfordringer for domstolene, og at det er vigtigt, at den juridisk-faglige kompetence ved byretterne styrkes mest muligt, navnlig ved at sikre, at der ved de enkelte byretter er et »juridisk miljø«, hvor man løbende har mulighed for at drøfte juridiske problemer, ny lovgivning, udvikling i retspraksis mv. bredt med kollegaer og drage nytte af hinandens erfaringer og viden inden for forskellige retsområder.

Andre krav, som vil blive stillet til byretterne fremover, knytter sig efter kommissionens opfattelse mindre til selve sagsbehandlingen, men vedrører i højere grad forholdet til »brugerne« samt retternes ressourceanvendelse, herunder hensynet til en rationel administration. Det drejer sig om krav vedrørende god service, en effektiv ressourceudnyttelse, mindre sårbarhed ved spidsbelastninger og sygdom mv. samt en administrativ »bæredygtighed« ved det enkelte byretsembede. Samtidig er det efter kommissionens opfattelse også vigtigt, at domstolenes opgaver løses så tæt på borgerne, som det er foreneligt med de øvrige hensyn og de øvrige krav, der stilles til domstolene. Byretterne bør således ikke dække et større geografisk